

Ego Æthelricus episcopus hoc idem feci.
 Ego Athulfus episcopus hoc idem feci.
 Ego Godwinus episcopus omne hoc idem feci.
 Ego Lyfing episcopus domini mei voluntatem et
 bonitatem in æternum confirmo.

A Ego Wulfricus abbas verus testis.
 Ego Ælwardus abbas similiter.
 Ego Wulfosar abbas,
 Ego Ælfige abbas.

Gr. Comit. — London. 1016-1035. (Canuti 7.)

CANUTUS REX

HUJUS NOMINIS INTER REGES DANIÆ SECUNDUS, INTER ANGLOS PRIMUS

(An 1014-1036.)

LEGES ECCLESIASTICÆ CANUTI REGIS

(MANSI, *Concil.* tom. XIX, col. 555, *Ex ms. Cottoniano Nero A, 1*, collato cum legg. nost. Anglo-Saxo.)

Hoc est consilium quod Cnutus, totius Angliæ et Danorum et Norwegorum rex, cum sapientum suorum consilio sancivit, in laudem Dei, et sibi ipsi in ornamentum regium, et ad utilitatem populi; et hoc erat sacris natalibus Domini nostri Wintoniæ.

I. De Deo, religione et rege debite colendis.

Hoc est primum igitur ut super omnia alia unum Deum semper diligere, et unum Christianismum unanimiter conservare, et regem Cnutum et justa fidelitate venerari velint.

II. De pace Dei, regis et ecclesiarum.

Et Dei ecclesias saluent ac protegant, et crebro frequentent in salutem animæ, et nobisipsis ad utilitatem. Quælibet ecclesia jure est in propria Christi pace, et quilibet Christianus multum laborare debet ut pace illam magna in veneratione habeat. Pax enim divina, et quam proxime regis præ omni alia pace obtinenda, et sedulo conservanda est. Tunc valde justum est ut Dei ecclesiastica pax intra parietes, et pax Christiani regis manu data semper consistat immobilis. Et si quis alterutram violet, perdat patriam et vitam, nisi rex ei condonare velit. Et si unquam aliquis homo posthæc Dei ecclesiasticam pacem adeo violaverit ut intra ecclesiæ parietes homicida fieret, tunc istud est inexpiabile, et persequantur (eum) omnes qui Dei amici sunt, nisi fieret, ut inde erumperet, et ad adeo magnum asylum confugerit ut rex ipsi eapropter vitam condonaret post plenariam compensationem, tam apud Deum quam apud homines. Et hoc est primum ut propriam æstimationem capitis Christo et regi det, et hoc modo seipsum exlegem restituat ad compensationem. Et si tunc ad compensationem res rediit, et eam rex toleret, tunc solvatur ecclesiastica pax illi ecclesiæ per regis plenariam pacis violationem, et ecclesiæ reconciliationem consequatur, sicuti

III. De multa pro dignitate ecclesiæ conferenda.

Et si ulla ecclesiæ pax sine interfectione sit vio-

lata, sedulo compensetur pro ratione ejus quod factum est, sive sit per pugnam, sive per rapinam, sive per aliud quid, compensanda est ecclesiæ pro pacis violatio pro ratione ejus quod factum est, et pro ratione dignitatis ecclesiæ. Non sunt omnes ecclesiæ æquali modo terreno honore dignæ, sed eandem habeant ecclesiasticam consecrationem. Violatio pacis primariæ ecclesiæ est eadem ac compensatio rerum pro regis pace, hoc est quinque libris, secundum Anglorum leges, et in terra Cantii pro violatione pacis v libris regi, et iii archiepiscopo, et mediocris ecclesiæ cxx solidis, et idem est pro regis multa; et tunc adhuc minoris, ubi parva est ministerium, et cœmeterium tamen lx solidis et templi campestris, ubi cœmeterium non est, iii solidis.

IV. De reverentia sacerdotibus præstanda.

Omnes Christianos quam maxime decet sanctuarium et ordines et consecratam Dei domum semper diligentissime frequentare et protegere, et quemlibet ordinem venerari juxta dignitatem. Intelligat enim quicumque, velit vel possit, magnum et præclarum esse quod sacerdos agendum habet pro salute populi, si Domino suo debite placeat. Magnum quod est exorcismus, et præclarum est consecratio, per diabolum dispellit, et profugum reddit, quoties baptismus peragitur, vel S. eucharistia consecratur. Et sancti angeli ibi circumfunduntur, et res illi custodiunt, et per Dei potentiam sacerdotem adjuvant, quoties Christo debite serviunt. Et hoc faciunt, quoties sedulo intimo pectore invocant Christum, et pro populi necessitate diligenter intercedunt, et illi propter Dei timorem pro ordinis dignitate cum ratione sunt cognoscendi.

V. De purgatione ordinatorum.

Et si contingat ut quis accusationibus et imper-

eis sacerdotem, qui regulariter vivit, oneret atque A
 ille ipse conscius sit innocentiae, celebret missam,
 si audeat, et purget solus seipsum per solam eucha-
 ristiam a simplici accusatione; et triplicem accu-
 sationem purget, si audeat etiam in S. eucharistia
 cum duobus ejusdem cum eo ordinis. Si quis diaco-
 num accuset, qui regulariter vivit, simplici accu-
 satione, sumat duos ejusdem secundum ordinis, et
 purget se cum illis. Et si accusetur triplici accu-
 satione, sumat sex ejusdem ordinis (et ipse sit septi-
 mus) et purget se illis. Si plebeius sacerdos accu-
 sationibus oneretur quod regularem vitam non degat,
 purget se sicut diaconus qui regularem vitam
 agit. Et si quis amicis destitutum altaris ministrum
 accusationibus oneret, qui non habet sacramentales,
 eat ad offam exsecratam, et ibi fiat, sicuti Deus
 voluerit, nisi se per S. eucharistiam purgare possit.
 Et si quis sacris initiatum inimicitiae accuset, et
 dicat quod homicidii auctor sit, vel consiliarius,
 purget se per cognatos suos, qui inimicitiam tolerare
 vel emendare debent. Et si sit cognatis destitutus
 purget se per socios, vel jejunium suscipiat, si au-
 deat, et ea ad offam exsecratam, et ibi fiat, sicuti
 Deus judicaverit. Et nullus templi monachus unquam
 jure inimicitiae compensationem petere, nec inimici-
 tiae compensationem solvere tenetur, deponat cog-
 nationis leges, cum transit ad leges regulares. Et,
 si presbyter unquam fuerit falsus testis, vel perju-
 rus, vel furti conscius, aut consiliarius fuerit, tunc
 sit sanctificata ecclesia exclusus, et perdat ubique
 tam societatem quam amicitiam, et cujuslibet venerationem,
 nisi apud Deum et apud homines majori
 modo compenset, prouti episcopus eum instruxerit,
 et inveniatur sibi fidejussorem, quod imposterum
 semper a simili (crimine) cessaturus sit. Et, si
 eum purgare velit, purget pro facti modo, sive tri-
 plici sive simplici purgatione pro facti modo.

VI. Exhortatio ad ecclesiasticos, ut sancte vivant.

Et volumus ut cujuslibet ordinis viri diligenter se
 submittant singuli juri quod ad eos pertinet, et praesertim
 Dei ministri, episcopi et abbates, monachi et
 moniales, caonici et vestales ad rectum inclinent,
 et regulariter vivant, et die ac nocte, saepe et crebro
 Christum invocent, et pro omni populo Christiano
 diligenter intercedant. Et omnes Dei ministros ro-
 gamus et docemus, et praesertim sacerdotes, ut Deo
 obediant, et castitatem ament, et caveant sibi ipsis
 ab ira Dei, et ab aestuante incendio quod furit in
 inferno. Diligentissime sciant quod omnino non de-
 beant coitus causa cum femina communicare. Et si
 quis ab eo abstinere et castitatem servare velit, ha-
 beat Dei misericordiam, et quoad terrenam venerationem
 sit jure thani dignus. Et quilibet Christianus
 ex timore Domini sui injustum coitum sedulo
 evitet, et leges ecclesiasticas juste observet.

VII. De conjugiiis prohibitis.

Docemus etiam et rogamus, et in Dei nomine
 imperamus ne aliquis Christianus infra sextum co-

gnationis gradum in propria affinitate unquam uxorem
 ducat, neque cognati sui viduam, cui eadem
 vicinia cognatus erat, neque cognatam uxoris suae,
 quam antea habuerat ipse, neque susceptricem suam,
 neque consecratam vestalem, neque repudiatam
 aliquis Christianus unquam uxorem ducat, neque
 aliquam meretricem unquam sectetur, neque plures
 una uxore habeat, et ea sit legitime nupta uxor,
 sed habitet cum illa sola, quandiu ipsa vixerit. Ita
 semper (facere) debet qui Dei leges juste curare,
 et ab inferni incendio animam suam custodire ve-
 lit.

VIII. De decimis reddendis.

Et persolvantur Dei jura quovis anno juste dili-
 genter, hoc est arationis elemosyna decimo quinto
 die a Paschate, et fetuum decimae ad Pentecosten,
 et terrae primitiae ad festum Omnium Sanctorum; et
 si quis tunc decimas persolvere nolit, prouti diximus,
 hoc est decimas agri, eodem modo ac aratrum pro-
 gressum fecit; tunc conveniant regis praepositus et
 episcopi, et fundi dominus et ecclesiae presbyter, et
 sumant invito illo decimam partem pro ecclesia ad
 quam pertinet, et assignent ei nonam partem; et
 dividatur octava pars in duo, et capiat terrae domi-
 nus dimidium, et dimidium episcopus, sive sit regis,
 sive thani minister.

IX. De nummo Romano.

Et denarius Petri ad festum Petri (solvatur) et si-
 quis eum usque post illum diem retinuerit, det epi-
 scopo illum denarium, et addat xxx et regi centum
 viginti solidos.

X. De primitiis seminum.

Et seminum primitiae ad Martini festum, et si quis
 casusque post illum diem retinuerit, det eas episco-
 po, et compenset undecies et regi cxx solidos.

XI. De decimis ad ecclesiam thani pertinentibus.

Si quis tunc thanus sit, qui in possessione sua
 ecclesiam habeat, in qua sit caemeterium, tradat
 tunc tertiam partem propriarum decimarum ecclesiae
 suae. Et si quis ecclesiam habeat in qua non est
 caemeterium, det ex ix partibus presbytero suo id
 quod velit, et quilibet ecclesiae census primario
 tradatur templo ex omnibus ingenuorum focis.

XII. De pecunia pro lucernis.

Et nummus candelaris ter quotannis (solvatur)
 primo vigilia Paschatis, cera valoris dimidii oboli
 pro quolibet hyda, et deinde ad omnium sanctorum
 festum tot etiam, et postea ad Purificationem beatae
 Mariae similiter.

XIII. De pecunia quae dicitur symbolum animae, et de sepultura.

Et aequissimum est ut pecunia sepulcralis semper
 solvatur ad apertum sepulcrum, et si quis aliquod
 corpus ex sua parochia alibi humaverit, solvatur
 nihilominus pecunia sepulcralis illi ecclesiae ad quam
 illud pertinet.

XIV. De Dei juribus, festis, et jejuniis conservandis.

Et omnia Dei jura praeserventur diligenter prouti
 necessarium est; festa et jejunia debito modo cele-

brentur; et fiat quolibet die Dominico festi celebratio a die Saturni hora pomeridiana, usque ad diei Lunæ auroram, et quilibet alius dies festus, prouti indictus fuerit.

XV. De die Dominica.

Et die Solis mercaturam etiam severissime prohibemus, et omnem conventum populi, nisi pro maxima necessitate sit, et venationem, et ab omnibus mundanis operibus in hoc sancto die sedulo cessandum est.

XVI. De jejuniis.

Et ut quodlibet injunctum jejunium cum omni diligentia observetur, sive sit jejunium Quatuor Temporum, sive sit jejunium Quadragesimale, sive sit aliud quodcumque jejunium, et quolibet festo B. Mariæ, et festo cujuscunque apostoli jejunetur, excepto festo Philippi et Jacobi, (quia) non injungimus aliquod jejunium ante festum Paschatis, et quolibet die Veneris (sit) jejunium, nisi sit festum, et non necesse est jejunare a Paschate usque ad Pentecosten, nisi injunctum sit, vel ipse omnino velit jejunare, uti etiam a Natali Domini usque ad octavam Epiphaniæ, hic est septem dies post duodecimum diem festum,

XVII. De temporibus justitiæ.

Et prohibemus ordalium ac juramenta festis diebus, et diebus Quatuor Temporum, et diebus Quadragesimalibus, et justis diebus jejunalibus, et ab Adventu Domini usquedum octavus dies supra duodecimum diem præteriti, et a Septuagesima usque ad decimum quantum diem supra Pascha. Et sancti Edwardi festum sapientes elegerunt, ut festum celebraretur per omnem Angliam, (h. e. xrv die Martii, xv Kal. Aprilis, et sancti Dunstani festum, xiv Kal. Junii, hoc est xxx die in Maio. Et his sanctis temporibus, prouti justum est, inter omnes Christianos pax et concordia sit, et omnis fraus dissipetur. Et si quis alicui fidejussionem vel compensationem pro rebus terrenis debuerit, reddat ei sedulo ante vel post.

XVIII. Pia exhortatio ad confessionem et penitentiam.

Rogamus etiam per Dei amorem ut quilibet Christianus intelligat sedulo proprium suum commodum. Ante omnia tempus aliquod expectare debemus, cum quod, quandiu potuimus, paruerimus diligenter voluntati Dei, nobis gratius erit quam omne quod in toto orbe est. Sed tunc simplicem mercedem habere debemus ejus quod in vita antea fecimus. Voce illius tunc, qui promeruerunt inferni multam. Sed agendum, quam diligentissime a peccatis revertamur, et singuli delicta nostra confessario nostra sedulo confiteamur, ut semper abstineamus, ac sedulo compensemus. Et singuli nostrum aliis injungamus quod volumus ut nobis injungatur. Hæc est lex iusta, et Deo valde grata, et is erit felicissimus qui legem hanc servaverit. Namque Deus omnipotens nos omnes creavit, et deinde magno pretio,

hoc est propria vita quam pro nobis omnibus tradidit, redemit.

XIX. Ad eucharistiam et probitatem.

Et quilibet Christianus faciat quod ipsum oportet; incumbat Christianissimo suo diligenter, et præparet se etiam ad communionem S. Eucharistiæ saltem in anno cuilibet qui propriam necessitatem intelligere velit necesse est, et verbum ac factum erga quemlibet amicum ordinet cum justitia, et jurandum ac fœdus caute servet; et quodlibet injusiam diligenter ex hac terra ejiciatur, quantum fieri potest, et diligatur Dei justitia abhinc sedulo verbis et factis. Tunc nobis omnia Dei misericordia propinquior erit.

XX. Ad fidelitatem erga dominos.

Agendum faciamus etiam sedulo, sicut docemus, simis semper domino nostro obsequentes et fideles, et perpetuo omnibus viribus cultum ipsius tuamur, et voluntatem ejus operemur. Omne namque, quod unquam pro vero Domino fideliter fecerimus, omne illud nobis ipsis facimus ad majorem utilitatem. Illi namque certe Deus gratus est, qui domino suo vere obsequens est. Magna etiam cuilibet domino est utilitas ut famulos suos juste gubernet.

XXI. Ad Deum ex intimis colendum et fidem.

Et omnes Christianos quam diligentissime docemus, ut interiore corde Deum semper diligant, et verum Christianissimum libenter servant, et ecclesiasticos doctores sedulo audiant, et Dei doctrinam ac leges contemplantur ac perscrutentur sæpe ac crebro propriam suam utilitatem.

XXII. Ut Orationem Dominicam et Symbolum calleant.

Docemus etiam ut quilibet Christianus discat, ut saltem possit veram fidem recte intelligere, et *Pater noster* ac *Credo* discat, quoniam uno quilibet Christianus Deum implorare, et altero veram fidem ostendere debet. Christus ipse orabat prius *Pater noster*, et hanc orationem discipulos suos docebat (*Matth. vi*). Et in oratione hac ecclesiastica sunt septem petitiones, hanc si quis ex animo oraverit, nuntium semper mittit ad Deum ipsum pro quolibet commodo quod ipsi necessarium est, sive in hac vita, sive in futura. Sed quomodo quis unquam et animo ad Deum orare potest, nisi internam habeat charitatem, et veram in Deum fidem, quoniam ille deinceps non obit mortem in Christianorum communionem, nec in consecrato cœmeterio quiescit, neque in vita sua S. eucharistiam percipit, neque bonus est Christianus, qui hoc discere nolit; neque ille debite alium suscipere potest ad baptismum, vel ad confirmationem, nisi hæc discat, ut bene illi noverit.

XXIII. Ut exitalia fugiant.

Docemus etiam, ut exitalia peccata et diabólica facta quam diligentissime a quolibet evitentur, et compensentur libentissime, juxta confessarii consilium, si quis per diaboli instigationem in peccata fuerit lapsus.

XXIV. *Et inter hæc stuprum.*

Docemus etiam ut homines a turpi stupro, et ab illicito concubitu, et ab omni adulterio moneantur semper se abstinere.

XXV. *Ut caveant sibi de tremendo iudicio.*

Docemus etiam ut quilibet homo diligenter Dei timorem in animo suo habeat, et die ac nocte caveat a peccatis, diem iudicii timeat, et ab inferno abhorreat, et semper finem dierum astare sibi arbitretur.

XXVI. *Ut episcopi et sacerdotes fide obeant officia.*

Episcopi sint præcones et doctores legum Dei, et explicent ac exemplo suo doceant libenter ecclesiastica officia, attendat his quicumque velit. Quoniam inutilis pastor invenietur gregi, qui nolit gregem, quem tueri debet, clamore defendere, si alias possit, cum aliquod damnum gregi nocere incipit. Nullum est damnum adeo malum ac diabolus ipse, qui semper hoc unum meditatur, quomodo animabus hominum maxime nocere possit. Tum oportet pastores esse valde vigiles, et diligenter clamantes, qui ab hoc latrone publico populum tueri debent. Hi sunt episcopi et presbyteri, qui ecclesiasticum gregem defendere et tueri debent per sapientes doctrinas, ne furiosus lycanthropus eum nimium discerpant, aut multos ex ecclesiastico grege mordeat. Et si quis maxime curet, ut Dei nuntiis obediat, idem est ac si Deo ipsi obediat. Semper sit nomen Dei benedictum, et sit laus ei, ac honor et gloria in omnes sæculi ætates. Amen.

Hoc est sæculare consilium quod ex consultatione cum sapientibus meis volo ut observetur per totam Angliam.

I. *De justitia efferenda* (Ll. Sax. 4).

Hoc igitur est primum, quod volo, ut justæ leges sanciantur, et quælibet injustitia sedulo damnetur, et ut sarculetur et eradicetur quodlibet injustum, quam diligentissime possit de hac terra, et promoveatur Dei justitia, ac in posterum omnes, tam pauperes quam divites, jure publico fruantur, et justum illis iudicium reddatur.

I. *De misericordia exhibenda in iudicio* (Ll. Sax. 2).

Docemus etiam quod, licet quis delinquat, et ipse profunde peniteat, tunc adhibeatur moderatio (in pœna irroganda), prouti coram Deo decens et coram mundo tolerabile est. Et meminerit diligentissime, qui iudicio præsidet, ejus quod ipse habere gessit, cum hoc modo dicit: *Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus* (Matth. vi). Et prohibemus ne Christianus ante omnia saltem levis rei causa ad mortem tradatur; sed potius mitis pœna statuatur ut populi commodum, neque perdat, pro re parva, Dei manuum operatio, et proprium ejus pretium, quod caro redemit.

II. *De Christiano non vendendo extra regnum* (Ll. Sax. 3).

Prohibemus etiam ne Christianus quisquam procul a terra vendatur, neque ad gentilitium saltem per-

A ducatur, sed diligenter foreatur, ne anima perdat quam Christus propria sua vita redemit.

IV. *De sagis, sortilegis, etc., ejiciendis* (Ll. Sax. 4).

Prohibemus etiam ut terram circumquaque diligenter mundare incipiant, et a nefandis actionibus ubique abstineant. Et si sagæ, vel harioli, sicarii, vel meretrices alicubi in regione deprehendantur, educantur sedulo ex terra illa, vel in terra pereant omnino, nisi cessent a factis malis, et majori modo compensent. Præcipimus etiam ut profugi et exleges Dei ac hominum, ex patria exterminentur, nisi se submittant et quam diligentissime emendent. Et fures ac latrones publici brevi pereant, nisi cessent (a malefactis).

V. *De gentiliū superstitionibus abolendis* (Ll. Sax. 5).

B Prohibemus etiam serio ethnicismum. Ethnicismus est cum quis idola adorat, deos gentiles, et solem vel lunam, ignem vel fluvium, torrens vel saxa, vel alienius generis arborum ligna, vel (cum quis) veneficium amat, vel vicariatū committit ullo modo, vel sortilegio, vel teda vel aliquo phantasmate aliquid perficit.

VI. *De homicidis pejerantibus, et mæchantibus* (Ll. Sax. 6).

Homicidæ et perjuri ordinum violatores et adulteri submittant se et emendent, vel scienter in peccatis moriantur.

VII. *Quod peccatum turpius sit in diebus et locis sacris, et majores magis sunt plectendi* (Ll. Sax. 35).

C Injustum non est ullo tempore permissum; attamen diebus festis, et in jejuniis, et in locis sanctis diligentissime ab eo cavendum est. Et semper quo quis est potentior vel majoris ordinis, eo magis coram Deo et mundo injustum emendare debet. Et ecclesiastica compensatio semper diligenter inquirenda est ex scriptis, et mundana compensatio inquirenda est ex mundana lege.

VIII. *De ministrum altaris occidente* (Ll. Sax. 36).

Si quis altaris ministrum occiderit, sit exlex apud Deum et apud homines, nisi per exilium et apud cognatos etiam magis compenset, vel purget se capitali purgatione, ei intra xxx dies incipiat compensationem ubique tam apud Deum quam apud homines (solvendo) omnia quæ habet.

IX. *Ut rex sit ordinatis et alienigenis patronus* (Ll. Sax. 37).

Si quis sacris initiatum vel exterum aliquo modo seducat ad ea quæ concernunt pecuniam vel vitam, tunc rex ei sit loco cognati, et loco patroni, nisi is alium dominum habuerit, et compensetur regi, prout decet, vel factum illud quam maxime vindicetur, regem Christianum quam maxime decet, Dei injuriam quam severissime ulcisci pro eo quod factum est.

X. *De ministro altaris homicida, etc.* (Ll. Sax. 38).

Si minister altaris homicida fiat, vel alias magnum nefas perpetraverit, tunc perdat deinde tam ordinem quam honorem, et peregrinetur quam procul papa ei præscripserit, et illud libenter emendet, et si se purgare velit, purget se triplo, et nisi intra xxx dies

compensationem incœperit apud Deum et apud homines, tunc sit exlex.

XI. De ordinatum vinciente aut verberante
(Ll. Sax. 39).

Si quis sacris initiatum vinciat vel verberet, vel admodum convicietur, compenset ei prout justum est, et episcopo aræ expiandæ multam pro ordinis modo, et domino vel regi pro plena violatione pacis, vel purget seipsum plena excusatione.

XII. De ordinato capitis reo (Ll. Sax. 40).

Si quis sacris initiatum capitale crimen commiserit, apprehendatur, et sistatur coram curia episcopali pro illo quod factum est.

XIII. De reo confessarium petente (Ll. Sax. 41).

Si quis capitalis criminis reus sedulo confiteri velit, non negetur illud ipsi unquam, et si quis ei negaverit, compenset hoc apud regem cxx solidis, vel purget se sumens quinque homines, et ipse sit sextus.

XIV. De die dominica ei festis observandis
(Ll. Sax. 42).

Si apprehendi potest, non occidatur unquam diei Solis festo aliquis occidentur homo, nisi fugiat vel pugnet, sed apprehendatur et teneatur usque dies festus præterit. Si liber homo die festo laboret, tunc compenset hoc obstricti colli multa, et saltem apud Deum diligenter compenset, prouti docetur. Servus si laboret, vapulet, vel pretium verberum pro ratione ejus quod factum est (luat); si dominus servos suos die festo cogat ad laborandum perdat servum, et sit in posterum liber, et dominus solvat violatæ legis pœnam apud Danos, multam apud Anglos, pro ratione ejus quod factum est, vel purget se.

XV. De jejuniis violante (Ll. Sax. 43).

Si liber homo verum jejuniis dissolvat, solvat violatæ legis pœnam apud Danos, multam apud Anglos pro ratione ejus quod factum est. Malum est tempore veri jejunii ante prandium edere, et adhuc pejus, seipsum carne defœdare. Si servus hoc fecerit, vapulet, vel pretium verberum pro ratione ejus quod factum est (luat).

XVI. Ut Quadragesima et festa non temerentur
(Ll. Sax. 44).

Si quis publice Quadragesimam dissolvat per dimicationem, vel per patrimonium, vel per rapinam vel per aliquod nefandum facinus, duplo hoc compensetur, uti in magno festo, pro ratione ejus quod factum est. Et si quis (hoc) neget, triplici purgatione se purget.

XVII. De ecclesiæ debita vi detinente (Ll. Sax. 45).

Si quis vi ecclesiasticis judiciis se opposuerit, solvat violatæ legis pœnam apud Danos, multam apud Anglos, vel purget se sumens undecim, et ipse sit duodecim. Si aliquem vulneret, compenset hoc, et solvat plenam multam domino, et ab episcopo manum redimat, vel eam perdat. Si aliquem occiderit, sit exlex, et persequantur eum cum clamore omnes illi qui justitiam volunt. Si ipse auctor fuerit quod

sit occisus, pro eo quod ille justitiæ se opposuerit, si hoc confirmetur, jacent inultus.

XVIII. De sacrum ordinem violante (Ll. Sax. 46).

Si quis sacrum ordinem violaverit, emendet hoc pro dignitate ordinis, sive per æstimationem capitis, sive per multam, sive per violatæ legis pœnam, sive per omnem possessionem.

XIX. De adulterio (Ll. Sax. 47).

Si quis adulterium commiserit, emendet per hoc quod factum est. Malum adulterium est, quod uxoratus homo cum soluta coeat, et multo pejus cum alterius uxore, vel cum sacris initiata votis.

XX. De incestuosis (Ll. Sax. 48).

Si quis incestum commiserit, compenset hoc pro dignitate cognationis, sive per capitis æstimationem, sive per multam, sive per totam possessionem. Non est eadem ratio cum sorore ac cum remotiore cognata coire.

XXI. De viduam violante (Ll. Sax. 49).

Si quis viduam vi violaverit, compenset hoc per capitis æstimationem. Si quis puellam vi stupraverit compensat hoc per capitis æstimationem.

XXII. De uxoris adulteræ pœna gravi (Ll. Sax. 50.)

Si marito vivo uxor cum alio concubuerit, et illud manifestum fieret, fiat ipsa in posterum infamia mundi, et habeat verus maritus omnia que (illa) possidebat, ac perdat illa utrumque, tam nasum quam aures. Et si accusatio sit, et purgatio fracta sit, tunc episcopus potestatem (in eam) habeat, et severissime judicet.

XXIII. De uxorato fornicante, aut concubinam habente
(Ll. Sax. 51).

Si vir uxoratus coeat cum propria sua ancilla, amittat eam, et pro ipsa compenset apud Deum et apud homines. Et si quis legitimam uxorem habeat, et concubinam etiam, huic nullus presbyter aliquos faciat ritus qui Christianis fieri debent, nisi cessaverit, et quam maxime emendet, prouti episcopus eum edocuerit, et postea absteineat ab iisdem.

XXIV. Ut alienigenæ libidinosi ejiciantur (Ll. Sax. 52).

Si alienigenæ concubitus suos reformare noliunt, ex regione cum possessionibus et peccatis suis exterminentur.

XXV. Ut homicida in purgatione cadens episcopo tradatur (Ll. Sax. 53).

Si homicidium manifestum fiat, quod quis sit trucidatus, tradatur cognatis (homicida), et si accusatio sit et purgatio male succedat, judicet episcopus.

XXVI. De eo qui excommunicatum vel ut exlegatum custodierit (Ll. Sax. 64).

Si quis Dei fugitivum retineat injuste, tradat eum ad justitiam, et compenset illi ad quem pertinet, ac emendet regi per capitis æstimationem. Si quis excommunicatum vel exlegem habuerit, et custodierit, luat vitam et omnem suam possessionem.

XXVII. De misericordia exhibenda (Ll. Sax. 65).

Et si quis diligenter ab injustitia deinde reverti velit ad justitiam, misericordiam consequatur et

timore Dei, quam optime et diligentissime fieri A possit.

Pii regis pia peroratio (Ll. Sax. Epilog.).

Nunc diligenter rogo, et in Dei nomine oro quemlibet ut ex intimo corde ad Dominum suum convertatur, et sæpe ac crebro contempletur quam diligentissime id quod ei est faciendum, et quod omitendum. Nos omnes maxime decet Deum diligere, et Dei legibus obsequi, et ecclesiasticis doctoribus sedulo obedire, quoniam si nos producent ad iudicium, cum Deus iudicabit quemlibet pro factis suis. Et beatus est pastor, qui gregem ad Dei regnum, et ad cœleste gaudium lætum ducere potest propter facta sua. Bene etiam est diaboli illi, qui pastorem sequitur eum qui illum a diabolis eripuit, et Deo acquisivit. Agedum, omnes, unanini corde diligenter Domino nostro placeamus cum eo quod iustum est,

et in posterum semper caveamus diligenter ab incalcescente incendio, quod prævalet in inferno faciant nunc etiam doctores et ecclesiastici præcones, prouti iustum, et cuilibet necessarium est, exponant sæpe ecclesiasticas necessitates, et omnis qui discretus est audiat eas diligenter, ac doctrinas ecclesiasticas in mente retineat quam firmissime, in propriam sui utilitatem, et semper quilibet homo in honorem Domini sui præstet Deo suo id quod potest, verbo et facto, hilariter semper. Tunc nobis omnibus Dei misericordia paratior erit. Semper sit nomen Dei in æternum benedictum, ac gloria ei, et laus et veneratio sit semper in sæculum sæculi. Deus omnipotens sit nobis omnibus misericors, prouti ipsi placuerit, et conservet nos semper ad æternitatem. Fiat. B Amen.

CANUTI REGIS

EPISTOLA AD ANGLORUM PROCERES MISSA ROMA ANNO REGNI EJUS XV, DOMINI 1031.

Refert quanta benignitate a Joanne papa, Conrado imperatore, et Rodulpho rege amplexus est. Se Romam trans-euntibus impetrasse privilegia : vitæque suæ institutum correcturum vovet. Monet ut declinent injustitiam et fisco nil indebite ferant. Ad Ecclesiam pertinentia sedulo quæque reddi jubet.

CANUTO, rex totius Angliæ, et Danamarchiæ, et C Norwegiæ, et partis Suavorum, AILNOTRO [al., EGGLENOTRO] metropolitano, et ALFRICO Eboracensi, omnibusque episcopis et primatibus, et toti genti Anglorum, tam nobilibus quam plebeis, salutem.

(1) Notifico vobis me noviter iisse Romam oratum pro redemptione peccaminum meorum, et pro salute regnorum, quique meo subjacent regimini populorum. Hanc quidem professionem Deo jam olim de-voveram, sed, pro negotiis regni et causis impedi-entibus, hucusque non poteram perficere. Nunc autem ipsi Deo meo omnipotenti valde humiliter gratias ago quod concessit in vita mea Petrum et Paulum beatos apostolos, et omne sanctuarium, quod intra urbem Romam aut extra addiscere potui, expetere, et, secundum desiderium meum, præsen- D tialiter venerari et adorare. Et ideo hoc maxime patravi, quia a sapientibus didici sanctum Petrum apostolum magnam potestatem accepisse a Domino ligandi atque solvendi, clavigerum esse regni cœlestis, et ideo specialiter ejus patrocinium apud Deum expetere valde utile duxi.

Sit autem vobis notum quia magna congregatio nobilium, in ipsa solemnitate paschali, ibi cum domino papa Joanne et imperatore Cunrado erat, scilicet omnes principes gentium, a monte Gargano usque ad istud proximum mare, qui omnes me et honorifice susceperunt, et magnificis donis honoravere. Maxime autem ab imperatore donis variis et muneribus pretiosis honoratus sum, tam in vasis aureis

et argenteis quam in palliis et vestibus valde pretiosis. Locutus sum igitur cum ipso imperatore et domino papa, et principibus qui ibi erant, de necessitatibus totius populi mei, tam Angli quam Dani, ut eis concederetur lex æquior et pax securior in via Romam adeundi, et ne tot clausuris per viam arce-rentur, et propter injustum telonium fatigarentur. Annuitque postulatis imperator, et Rodulphus rex, qui maxime ipsarum clausurarum dominator, cunctique principes edictis firmarunt, ut homines mei, tam mercatores quam alii orandi gratia viatores, absque omni angaria clausurarum et teloneariorum, firma pace Romam eant et redeant.

Conquestus sum iterum coram domino papa, et mihi valde displicere dixi quod mei archiepiscopi in tantum angariabantur immensitate pecuniarum quæ ab eis expetebantur, dum pro pallio accipiendo secundum morem apostolicam sedem expeterent; decretumque est ne id deinceps fiat. Cuncta enim quæ a domino papa, et ab imperatore, et a rege Rodulpho cæterisque principibus, per quorum terras nobis transitus est ad Romam, pro meæ gentis utilitate postulabam, libenter annuerunt, et concessa etiam sacramento firmaverunt, sub testimonio quatuor archiepiscoporum et viginti episcoporum, et innumeræ multitudinis ducum et nobilium quæ aderat. Quapropter Deo omnipotenti gratias magnificas reddo, quia omnia quæ desideraveram, prout mente decreveram, prospere perfeci, votisque meis ad velle satisfeci.

(1) Malm. Gest. reg. lib. II, cap. 44.